

TOELICHTING BIJ STROOMSCHEMA MINDERJARIGEN

1. Inleiding

Bij de behandeling van een minderjarige patiënt (lees ook: cliënt) kunnen verschillende vragen aan de orde komen. Denk bijvoorbeeld aan de vraag wie toestemming moet geven voor de medische behandeling of wie recht heeft op informatie over de behandeling van de minderjarige.

Het "**Stroomschema Minderjarigen**" is opgesteld om de zorgaanbieder, zorginstelling of zorgverlener (hierna: "**zorgverlener**") houvast te geven bij de behandeling van de minderjarige patiënt. In dit document wordt een nadere toelichting gegeven op het Stroomschema Minderjarigen.

1. Minderjarigen

Wat zegt de wet over de geneeskundige behandeling van een minderjarige? Minderjarigen zijn zij die de leeftijd van 18 jaar nog niet hebben bereikt en evenmin meerderjarig zijn verklaard. In beginsel zijn minderjarigen alleen bekwaam om rechtshandelingen te verrichten met toestemming van de wettelijk vertegenwoordiger, tenzij de wet anders bepaalt.

De geneeskundige behandelingsovereenkomst is een onderwerp waarin de wet anders bepaalt. Onder bepaalde omstandigheden kunnen minderjarigen dus bekwaam zijn om zelf, zonder hun wettelijk vertegenwoordiger, toestemming te geven voor de geneeskundige behandeling.

2. Wie moet toestemming geven voor de behandeling van een minderjarige patiënt?

De regels omtrent de geneeskundige behandelingsovereenkomst zijn neergelegd in de Wet op de Geneeskundige Behandelingsovereenkomst (“**WGBO**”). De WGBO maakt met betrekking tot minderjarigen onderscheid in drie leeftijdscategorieën.

De patiënt is jonger dan 12 jaar

De ouder(s) met gezag of de voogd moet toestemming geven voor de behandeling. Ook het aangaan van de behandelingsovereenkomst gebeurt door de ouder(s) met gezag of de voogd.

De patiënt is 12, 13, 14 of 15 jaar

Voor deze leeftijdscategorie geldt het vereiste van dubbele toestemming. De ouder(s) met gezag of de voogd moet toestemming geven voor de behandeling. Daarnaast moet de patiënt toestemming geven voor de behandeling, mits hij/zij ter zake bekwaam is.

De behandelingsovereenkomst wordt in beginsel aangegaan door de ouder(s) met gezag of de voogd. De minderjarige van 12 tot en met 15 jaar zelf is onbekwaam tot het aangaan van de overeenkomst, tenzij met toestemming van zijn ouders/voogd. Pas vanaf 16 jaar kan de minderjarige zelf de behandelingsovereenkomst sluiten. Er mag echter vanuit gegaan worden dat die toestemming is gegeven als het gaat om een rechtshandeling waarvan in het maatschappelijk verkeer gebruikelijk is dat een minderjarige van die leeftijd die verricht.

De patiënt is 16 of 17 jaar

Alleen de patiënt dient toestemming te geven voor de geneeskundige behandeling.

Vanaf 16 jaar kunnen minderjarigen zelfstandig een behandelingsovereenkomst aangaan. Dat is opgenomen in artikel 7:447 BW.

Op deze uitgangspunten bestaan een aantal uitzonderingen.

Ten eerste hoeft de zorgverlener niet vooraf toestemming te vragen als sprake is van een acute situatie. Het gaat dan om situaties waarin de tijd voor het vragen van toestemming ontbreekt omdat direct medische ingrijpen nodig is om ernstig nadeel voor de patiënt te voorkomen. De arts kan de gezagdragende ouder(s)/voogd dan achteraf informeren.

Ten tweede wordt in sommige gevallen de toestemming verondersteld te zijn verleend als de verrichting niet van ingrijpende aard is.

Ondertoezichtstelling (OTS)

Indien sprake is van OTS, is het goed om te bepalen of het de behandeling wordt gekwalificeerd als jeugdhulp of als medische behandeling. Voor het verlenen van jeugdhulp is namelijk geen toestemming vereist is als deze jeugdhulp wordt verleend in het kader van de OTS. Wij raden aan in geval er vragen zijn over kindbeschermingsmaatregelen contact op te nemen, omdat het om specifieke regelgeving gaat.

Met één ouder naar spreekuur

In de praktijk kan het voorkomen dat een minderjarige met één ouder naar het spreekuur komt terwijl beide ouders gezag hebben. In dat geval kan de zorgverlener uitgaan van veronderstelde toestemming van de andere ouder.

Dit uitgangspunt kent twee uitzonderingen:

- Als sprake is van een ingrijpende, medisch niet-noodzakelijke of medisch ongebruikelijke behandeling;
- Als de arts aanwijzingen heeft dat de niet-aanwezige ouder een andere mening over de behandeling heeft.

Weigerende ouders

Het kan voorkomen dat de gezagdragende ouders (of één van hen) weigert toestemming te geven voor een behandeling. Er zijn een aantal mogelijkheden om de minderjarige dan toch te behandelen. Denk aan de situatie dat de behandeling kennelijk noodzakelijk is om ernstig nadeel te voorkomen en voldaan is aan de aanvullende zorgvuldigheidseisen. Voor o.a. zowel de zorgverlener als de ouders staat de mogelijkheid open om de rechtbank om vervangende toestemming te vragen voor de behandeling van de minderjarige. De rechtbank beslist in het belang van het kind.

3. Wie heeft de zeggenschap over de minderjarige?

Uit voorgaande volgt dat voor de behandeling van een minderjarige de toestemming van het ouderlijk gezag of de voogd vereist kan zijn. De vraag rijst dan welke personen het gezag of de voogdij hebben. De zorgverlener heeft volgens de tuchtrechter een onderzoeksplicht naar het gezag van de ouders. Het is daarom raadzaam aan de ouders te vragen wie het gezag heeft over de minderjarige, voordat de minderjarige wordt ingeschreven als patiënt. Hierbij is ook het [gezagsregister](#) van belang. Daarin staan de rechterlijke beslissingen over het gezag, dus bijvoorbeeld als een vader het gezag heeft gekregen, of als het gezamenlijk gezag is beëindigd na een echtscheiding.

Ouderlijk gezag

Het gezag kan bij beide ouders liggen of bij één ouder. Indien het kind is geboren of geadopteerd tijdens het huwelijk of geregistreerd partnerschap van diens ouders, dan krijgen deze ouders beide gezamenlijk het gezag over het kind.

Indien dit niet het geval is, dan krijgt de meerderjarige moeder automatisch gezag over het kind en kan de andere ouder het kind erkennen en gezag aanvragen bij de rechtbank. Het gezamenlijk gezag wordt dan aangetekend in het gezagsregister.

Na (echt)scheiding of ontbinding van het geregistreerd partnerschap blijven de beide ouders in beginsel beide het gezag houden over het kind, tenzij de rechter het gezag aan één van de ouders heeft toegekend. Dit gebeurt slechts in uitzonderingsgevallen. Vaak wordt bij de echtscheiding een ouderschapsplan opgesteld waarin ook afspraken omtrent medische aangelegenheden zijn opgenomen.

Als tijdens een behandelrelatie sprake is van (echt)scheiding of ontbinding van het geregistreerd partnerschap, is het verstandig het gesprek hierover aan te gaan met de ouders en na te vragen hoe het gezag wordt geregeld na de echtscheiding.

Voogdij

Voogdij wordt uitgeoefend door een ander dan de ouder. Hiervan is bijvoorbeeld sprake als beide ouders minderjarig zijn of als beide ouders zijn overleden. Ouders kunnen in een testament iemand hebben aangewezen als voogd, dat is de testamentaire voogdij. In de andere gevallen wordt de voogd door de rechter benoemd.

Bijzondere situaties

Als een kind in een pleeggezin verblijft, dan houden in beginsel de gezagdragende ouder(s) of voogd het recht om de beslissen over de medische behandeling. Een pleegouder heeft in principe geen voogdij. Dat is anders als er een pleegoudervoogd is benoemd door de rechter.

Daarnaast kan het voorkomen dat de kinderrechter een ondertoezichtstelling (OTS) uitspreekt als binnen een gezin ernstige problemen voorkomen en de ontwikkeling van het kind ernstig wordt bedreigd. Het kind wordt dan onder toezicht gesteld van een instelling, die op haar beurt een gezinsvoogd/jeugdzorgwerker aanwijst. Een gezinsvoogd/jeugdzorgwerker verschilt van een voogd. Bij een gezinsvoogd/jeugdzorgwerker blijven de gezagdragende ouder(s) in beginsel het gezag houden. De gezinsvoogd/jeugdzorgwerker kan aanwijzingen geven die de ouders moeten opvolgen. De mogelijkheid bestaat dat de rechter bepaalt dat het gezag gedeeltelijk wordt overgeheveld door de gezinsvoogd/jeugdzorgwerker. De gezinsvoogd/jeugdzorgwerker kan dan bijvoorbeeld gezag hebben met betrekking tot het geven van toestemming voor een medische behandeling.

Soms gaat een OTS gepaard met een uithuisplaatsing. Ook dan blijven de ouders gezag houden, tenzij de rechter heeft bepaald dat het gezag gedeeltelijk wordt overgedragen. Dat kan op specifieke punten, zoals de medische behandeling.

4. Wie heeft recht op medische informatie over de minderjarige?

Welke informatie moet worden gegeven aan de ouders of voogd hangt af van de leeftijd van de minderjarige.

Patiënt is jonger dan 12 jaar

De verplichtingen uit de WGBO moeten worden nagekomen jegens de wettelijk vertegenwoordigers van de minderjarige, zijnde de ouder(s) met gezag of de voogd.

In uitzonderingssituaties kan de zorgverlener besluiten (bepaalde) informatie niet te verstrekken op basis van goed zorgverlenerschap. Hierbij is het belang van het kind leidend.

Patiënt is 12, 13, 14 of 15 jaar

De minderjarige tussen de 12 en 16 jaar heeft een zelfstandig recht op geheimhouding. Hij of zij heeft dus recht op informatie aangaande de medische behandeling. Daarnaast mag de zorgverlener de informatie aan de gezagdragende ouder(s) of de voogd verstrekken voor zover deze informatie noodzakelijk is om toestemming te verlenen voor de behandeling van de minderjarige. Overige informatie over de medische behandeling mag alleen aan de ouders of voogd verstrekt worden indien de minderjarige daar toestemming voor geeft. Ook hier geldt dat de zorgverlener kan besluiten bepaalde informatie niet aan de ouders of voogd te verstrekken op grond van goed zorgverlenerschap.

Patiënt is 16 of 17 jaar

De minderjarige oefent alle patiëntenrechten zelfstandig uit. Zonder toestemming van de minderjarige mag dus geen medische informatie aan de gezagdragende ouder(s) of voogd worden verstrekt. Een uitzondering hierop is de situatie wanneer een kind onder toezicht is gesteld. In dat geval mag de zorgverlener informatie over het kind verstrekken aan de gezinsvoogd, indien die informatie noodzakelijk is voor de uitvoering van de OTS.

Ouder(s) zonder gezag

Ook een ouder zonder gezag kan recht hebben op informatie over de medische behandeling. Zo moet de ouder die met het gezag is belast de ouder zonder gezag op de hoogte stellen over gewichtige aangelegenheden met betrekking tot de persoon en het vermogen van het kind. Ook moet de ouder met gezag de ouder zonder gezag raadplegen over beslissingen die in dit kader kunnen worden genomen.

Daarnaast kan de ouder zonder gezag de zorgverlener vragen om belangrijke feiten en omstandigheden die de persoon van het kind of diens verzorging en opvoeding betreffen. De zorgverlener is verplicht deze gegevens te verschaffen, tenzij de zorgverlener de informatie niet op gelijke wijze zou verschaffen aan degene die met het gezag over de minderjarige is belast of het belang van de minderjarige zich tegen het verschaffen van deze informatie verzet. Wel kan de zorgverlener een minderjarige tussen de 12 en 16 jaar betrekken bij de afweging om informatie te verstrekken aan een niet gezagdragende ouder.

Als de minderjarige 16 jaar of ouder is, dan oefent hij het patiëntenrecht zelf uit en mag hij zelf beslissen welke informatie aan de niet-gezaghebbende ouder wordt verstrekt.

Het recht op informatie van de ouder zonder gezag omvat globale en feitelijke informatie: een ouder zonder gezag heeft in beginsel geen recht op inzage van het gehele medisch dossier van het kind.

5. Tot slot

Als een vraag zich voordoet met betrekking tot de geneeskundige behandeling van een minderjarige patiënt is het raadzaam om als zorgverlener na te gaan wat de leeftijd is van de patiënt en wie er zeggenschap (ouderlijk gezag of voogdij) heeft over de patiënt. In het stroomschema en deze toelichting is een en ander overzichtelijk weergegeven, maar deze informatie is niet allesomvattend. In elke specifieke situatie, zeker als het om belangrijke beslissingen gaat, zal goed bekeken moeten worden wie welke positie heeft ten aanzien van een minderjarige patiënt.

Eldermans|Geerts Advocaten – Juridisch Advies – Zorgmakelaar

Heeft u vragen over het stroomschema minderjarigen?

Neem dan contact op via: post@eldermans-geerts.nl

Elize Breugem

breugem@eldermans-geerts.nl

030-2393389

Eldermans|Geerts

Dribergseweg 16C

3708 JB Zeist

